Stud. Mater. Ośr. Kult. Leśn. 6, 2007, s. 19-26

SOKOŁY FALCONINAE NA ZNACZKACH POCZTOWYCH

Tadeusz Mizera

Akademia Rolnicza im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu

Las rozumiany jako obszar porośnięty drzewami i innymi roślinami w którym żyją zwierzęta, pracują i wypoczywają ludzie, jest źródłem inspiracji twórczej w kulturze i sztuce. W szeroko pojętej kulturotwórczej roli lasu gromadzenie zbiorów związanych z lasem i jego mieszkańcami wzbogaca naszą kulturę. Pod wpływem obcowania z lasem powstają wytwory kultury materialnej także będące obiektami kolekcjonerstwa. Należą do nich znaczki pocztowe propagujące wiedzę o lesie i jego mieszkańcach (Wiśniewski i Kiełczewski 2004).

Filatelistyka jest rozpowszechnionym hobby milionów osób i z pewnością wielu leśników. Zbieranie zapoczątkowane zostało w 1840 roku po pojawieniu się pierwszych znaczków i całostek pocztowych. W roku tym w Wielkiej Brytanii w ramach reformy poczty wprowadzono jednolitą opłatę pocztową za usługi w doręczaniu listów w wysokości 1 pensa. Stopniowo system ten upowszechniał się w różnych krajach, a wraz z nim rozpoczęto kolekcjonowanie znaczków. Zbierano również stemple pocztowe. Niewielka liczba znaczków, a zwłaszcza tych z wizerunkami zwierząt, nie pozwalała na tworzenie kolekcji tematycznych. Po 1950 roku nastąpił rozwój filatelistyki tematycznej. Powstała wówczas Międzynarodowa Organizacja Filatelistów Tematyków FIPCO (*Federation Internationale de Philatelie Constructive*), której celem było upowszechnianie kolekcjonowania znaczków pocztowych według przedstawionych na nich motywów, na przykład las, fauna, ptaki, sport etc. Międzynarodowa Organizacja Filatelistycz-

Adres do korespondencji – Corresponding author: Tadeusz Mizera, Katedra Zoologii Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, ul. Wojska Polskiego 71C, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: tmizera@au.poznan.pl

na FIP (*Federation Internationale de Philatelie*) na kongresie w Rzymie w 1985 roku określiła regulamin, ustalając m.in., iż „Zbiór tematyczny rozwija ustalony temat na podstawie planu i przy najlepszej znajomości tematu przez odpowiedni dobór materiału filatelistycznego" (Encyklopedia filatelistyki 1993). Współcześnie tworzenie tematycznych zbiorów filatelistycznych uzależnione jest li tylko od inwencji kolekcjonera. Z szerokiego tematu, na przykład „przyroda", wyodrębniły się pomniejsze „fauna", a z niej „ptaki", by dojść do wąskiego już tematu „sokoły". Indywidualne zainteresowania umożliwią czytelnikowi skupienie się na ulubionym temacie. W niniejszym artykule zaprezentowano przykład połączenia ornitologicznych zainteresowań autora z tematem „sokoły świata". Realizowanie tej pasji nie jest zbyt kosztowne, gdyż ogromna większość znaczków z wizerunkami ptaków ukazała się po 1945 roku, w wysokich nakładach, co sprawia, iż ceny nie odbiegają istotnie od wartości nominałów. Ułatwione obecnie kontakty z innymi filatelistami poprzez pocztę elektroniczną umożliwiają błyskawiczne zdobywanie wiadomości o nowych interesujących nas wydaniach. Poczta Polska również regularnie wydaje znaczki cieszące się zainteresowaniem zbieraczy w innych krajach i tylko od naszej inwencji zależy poszerzanie zbiorów drogą wymiany. W tworzeniu kolekcji pomocne są katalogi, szczególnie „Collect Birds on stamps. A Stanley Gibbons, thematic catalogue". Katalog ten wydawany od 1983 roku doczekał się już 5 wydań, ostatnie ukazało się w 2003 roku. Pomocne są też strony internetowe, na przykład http://www.bird-stamps.org/index.htm.

Ptaki zamieszkują licznie wszystkie kontynenty i środowiska. Nie sposób dostrzec w naturze choćby znacznej części spośród około 9350 współcześnie występujących gatunków. Można natomiast spróbować zebrać ich podobizny na znaczkach pocztowych. Ptakami budzącymi wiele namiętności są przedstawiciele rzędu drapieżne – *Falconiformes*. Ich często negatywny w społeczeństwie wizerunek kojarzy się ze sposobem odżywiania. By go zmienić, zaproponowano nazwać tę grupę rzadkich ptaków, często zagrożonych wymarciem i podlegających szczególnej ochronie, nową nazwą „szponiaste" (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Promowanie ochrony ptaków szponiastych powszechnie zamieszkujących środowiska leśne może być realizowana w różny sposób. Skutecznie chronić możemy tylko to co znamy. Poznajmy więc je poprzez stworzenie kolekcji filatelistycznej.

W obrębie rzędu *Falconiformes* wyróżniamy dwa podrzędy: jastrzębiowce *Accipitres* oraz sokołowce *Falcones*. W ramach tego drugiego podrzędu występuje rodzina sokołowate *Falconidae*. Składa się z dwóch podrodzin: *Falconinae* – sokoły oraz *Polyborinae* – karakary. Dotychczas systematycy opisali 45 gatunków sokołów i sokolików oraz 16 gatunków karakar, a łączną liczbę podgatunków ocenia się na 149 (Hojo i in. 1994). Ostatnio jeden z podgatunków sokoła wędrownego *Falco peregrinus pelegrinoides* podniesiono do rangi samodzielnego taksonu – sokoła berberyjskiego *F. pelegrinoides*. Liczba sokołowców zwiększyła się więc do 46 gatunków. W tworzeniu kolekcji ważna jest znajomość polskich i naukowych nazw ptaków, zwłaszcza gdy planujemy wymianę z kolegami z zagranicy. Dzięki ornitologom mamy polskie nazwy ptaków dla wszystkich ga-

tunków świata (Mielczarek i Cichocki 1999). Filateliści często posługują się numerami katalogowymi znaczków, lecz w różnych krajach preferowane są odmienne oznaczenia, co może prowadzić do nieporozumień.

Sokoły zamieszkują wszystkie kontynenty z wyjątkiem Antarktydy, a karakary tylko Amerykę Południową i Ameryką Środkową. Spośród nich tylko jeden gatunek – sokół wędrowny – jest szeroko rozpowszechniony od tundry na półkuli północnej aż po skraj Ziemi Ognistej. Wyróżniono aż 19 podgatunków zamieszkujących Azję, obie Ameryki, Afrykę, Australię i szereg wysp, a tym samym niemal wszystkie kraje (Ratcliffe 1993).

Pierwsze znaczki z ptakami pojawiły się już w połowie XIX wieku. W 1875 roku w Japonii ukazały się znaczki z stylizowanymi wizerunkami gęsi zbożowej *Anser fabalis* i gołębiarza *Accipiter gentilis.* W następnym roku w Kolumbii ukazał się znaczek o nominale 5 centavos z kondorem wielkim *Vultur gryphus*, choć wśród filatelistów wysoką cenę uzyskał dużo młodszy znaczek z 1935 roku o nominale 10 peso, wyceniony w katalogu na 650 funtów brytyjskich (Gibbons 2003). W Chinach w 1897 roku wydano 3 znaczki z gęsią zbożową, których współczesna cena katalogowa wynosi kilka tysięcy złotych. Od początku XX wieku liczba znaczków z ptakami stopniowo wzrastała. Były to gatunki ściśle związane z nie tylko rodzimą fauną, lecz także nawiązujące do postaci z herbów tych państw. Na przykład poczta Australii już w 1913 roku wydała 19 znaczków z wizerunkami emu *Dromaius novaehollandiae*, Republika Argentyny w 1928 roku wydała kilka znaczków przedstawiających karakarę – trębacza jasnogłowego *Milvago chimachima*. W Nowej Kaledonii w 1905 roku wydano aż 8 znaczków z kagu *Rhynochetos jubatus*, miejscowym endemitem, oraz dalszych kilkadziesiąt w latach następnych, czym niewątpliwie przysłużono się do ochrony tego skrajnie rzadkiego gatunku. W 1931 roku w Chile ukazały się 3 znaczki z kondorem wielkim. W 1930 roku na znaczku islandzkim o nominale 35 aurar widnieje sylwetka białozora *Falco rusticolus*. Mimo to liczba znaczków z wizerunkami ptaków była niewielka. Wzrost liczby nowych znaczków przypada na połowę ubiegłego stulecia, a wręcz tysiące nowych wydano po przemianach politycznych ostatniego dwudziestolecia. Na przykład w latach 1990-1995 pojawiło się około 2500 znaczków z ptakami oraz aż 4700 w latach 1996-2002. Było wśród nich kilkaset znaczków z przedstawicielami *Falcones*.

Sokoły są licznie reprezentowane na znaczkach państw arabskich, z uwagi na tradycje sokolnicze w tych krajach. Poczta Bahrajnu wydała znaczki z rarogiem górskim *Falco biarnicus* w 1966 roku oraz białozorem i sokołem wędrownym w 1980 roku (ryc. 1). W Dubaju ukazały się pierwsze znaczki z sokołem wędrownym o nominałach 25, 40, 60 naye paise i 1 rupii w 1963 roku, a tylko w 1967 roku ukazało się sześć znaczków z rarogiem górskim (ryc. 1). Podkreślić należy, że dominowały na nich akcenty sokolnicze, tym bardziej że białozór jest dla państw tego regionu gatunkiem egzotycznym i sprowadzany był przez bogatych szejków tylko w celu uprawiania sokolnictwa. W Arabii Saudyjskiej w 1968 roku ukazały się cztery znaczki z rarogiem na berle oraz w 1992 roku 5 znaczków z sokołem wędrownym. Poczta Libijska wydała trzy znaczki z rarogiem górskim

i sokołem wędrownym. W Katarze ukazało się od 1961 roku aż 16 znaczków z sokołami, w tym 11 z *F. peregrinus*, wskazując na rolę tych ptaków w tradycji sokolniczej. Najliczniejszą serią, składającą się aż z 14 znaczków z rarogiem *Falco cherrug*, pochwalić się mogą Zjednoczone Emiraty Arabskie.

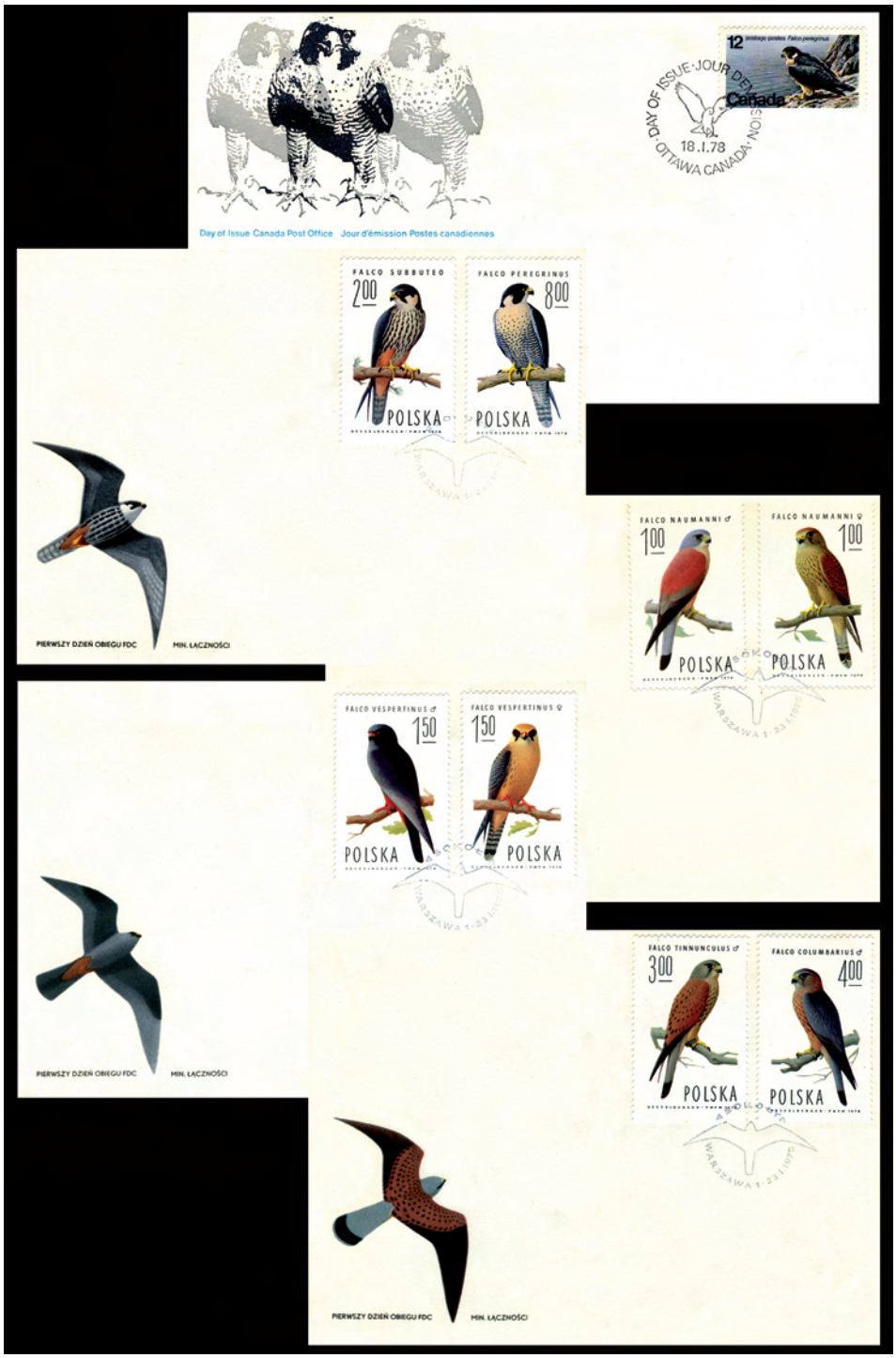
Motyw sokoła pojawia się na znaczkach krajów (terytoriów) pragnących podkreślić posiadanie endemicznego gatunku ptaka. Poczta niewielkiego Mauritiusa aż na pięciu znaczkach przedstawia wizerunek pustułki maskareńskiej *Falco punctatus* (ryc. 1). Nazwa gatunkowa tego ptaka – ang. *Mauritius Kestrel* – nawiązuje do nazwy kraju, co podkreśla zaangażowanie władz państwowych w promowanie własnego wizerunku wśród filatelistów świata. Dodać należy, iż pustułka maskareńska jest jednym z przykładów uratowania skrajnie zagrożonego gatunku przez czynną ochronę. W pewnym momencie w środowisku naturalnym Mauritiusu żyły zaledwie 4 osobniki tego gatunku, a po udanych akcjach reintrodukcyjnych i wzmożonej ochronie obecnie populacja się odbudowała i w 1993 roku liczyła ponad 50 par lęgowych (Fergusson-Lees i Christie 2001). Poczta Nowej Zelandii wydała znaczek z sokołem nowozelandzkim *Falco novaeseelandiae* (ryc. 1), poczta Australii z pustułką australijską *Falco cenchroides*, a poczta Filipin z sokolikiem białobrzuchym *Microhierax erythrogenys* (ang. *Philipine Falconet*). Prym w promowaniu wizerunku „własnego" gatunku niewątpliwie dzierżą Amerykanie. Poczta USA wydała co prawda tylko dwa znaczki z pustułką amerykańską *Falco sparverius*, lecz aż w 21 innych państwach ukazały się znaczki z tym sokolikiem (ryc. 1). Na Seszelach ukazała się seria 4 znaczków z pustułką seszelską *Falco araea* przedstawiająca całą sekwencję rozrodu ptaków: samca, samicy, jaj, ptaka z pisklętami oraz wyrośniętych piskląt w gnieździe.

Na uwagę zasługują Falklandy. Choć nazwa tego terytorium nawiązuje do sokoła (*falcon* – ang. sokół), to na kilkudziesięciu znaczkach widnieją przede wszystkim wizerunki pingwinów (1929 pingwin białobrewy *Pygoscelis papua*, 1933 pingwin królewski *Aptenodytes patagonicus*), a tylko jeden znaczek z 1980 roku ukazuje sokoła wędrownego. Poczta ONZ (kwatera w Genewie) wydała jeden znaczek z sokołem wędrownym w 1993 roku.

W Europie jednym z pierwszych znaczków z sokołem wędrownym pochwalić się może Czechosłowacja, gdzie w 1938 roku ukazały się dwa znaczki o nominałach 50 halerzy i 1 korony (ryc. 1). Poczta Węgier w 1953 roku wydała trójkątny znaczek z kobczykiem *Falco vespertinus* o nominale 1 forinta i kolejne z tym gatunkiem w latach 1968 i 1983. Ponadto na węgierskich znaczkach widnieją pustułka – 1962, białozór z sokolnikiem – 1971, raróg – 1983 i 1992 (ryc. 1). W 1959 roku w San Marino wydano znaczek z pustułką o nominale 10 lirów. W ogromnych wielomilionowych nakładach w byłym ZSRR wyszła seria 8 znaczków poświęconych ptakom drapieżnym w tym pustułce – 2 kopiejki (ryc. 1), sokołowi wędrownemu – 10 kopiejek oraz białozorowi o nominale 16 kopiejek. W 1989 roku ukazał się znaczek z rarogiem. Już w Rosji wydano znaczek z podobizną białozora w 1998 roku. W 1967 roku poczta Rumunii wydała znaczek z rarogiem.

Ryc. 1. Sokoły na znaczkach pocztowych
Fig. 1. Falcons on the postage stamps

Ryc. 2. Koperty pierwszego dnia obiegu FDC z Polski i Kanady
Fig. 2. First Day Covers (FDC) from Poland and Canada

W NRD w 1980 roku pojawił się znaczek z pustułeczką *Falco naumanni* dla upamiętnienia wielkiego przyrodnika J.F. Naumanna wraz jego wizerunkiem (ryc. 1). Poczta Berlina Zachodniego wydała znaczek z sokołem wędrownym w 1973 roku. Brytyjczycy znani ze swych ornitologicznych zamiłowań wydali dopiero w 2003 roku serię 5 znaczków z pustułką. Znaczki te przedstawiają sekwencje lotu ptaka w różnych ujęciach, tak jakby wykonano je w ułamku sekundy i dopiero wpatrując się w kolejne egzemplarze ze serii, dostrzegamy różnice pomiędzy kolejnymi fazami lotu ptaka.

Pozytywnie wyróżnia się Poczta Polska. Pierwsze seria „ptaki chronione" w wielomilionowym nakładzie pojawiła się już w 1960 roku. Zawierała m.in. znaczki z bielikiem *Haliaeetus albicilla*, orłem przednim *Aquila chrysaetos* i gadożerem *Circaetus gallicus*. Na tle znaczków innych państw seria ta, jak i następne „ptaki wodne" z 1964 roku (z rybołowem *Pandion haliaetus*), „ptaki leśne" – 1966, „ptaki łowne" – 1970, aż po mistrzowską pod względem graficznym serią 8 znaczków „sokoły" z 1975 roku, wyróżnia się starannością w odwzorowaniu rzeczywistych wizerunków ptaków. Były to znaczki o nominałach: pustułeczka samiec – 1 zł, samica – 1 zł, kobczyk samiec – 1,50 zł, samica – 1,50 zł, kobuz – 2 zł, pustułka – 3 zł, drzemlik – 4 zł i sokół wędrowny – 8 zł (ryc. 1). Seria „sokoły" ukazała się w nakładzie 43 mln sztuk. Edycja tych znaczków zbiegła się z objęciem ochroną prawną jastrzębia, krogulca i błotniaka stawowego, które w owym czasie były masowo prześladowane. Te duże, pięknie kolorowo wydane znaczki przedstawiały sylwetki ptaków w sposób naturalny. Ryciny mogły służyć nie tylko promocji ochrony ptaków, lecz dzięki wierności wizerunkom pomagały początkującym ornitologom w nauce rozpoznawania ptaków kilka lat wcześniej, nim ukazał się pierwszy kolorowy atlas ornitologiczny autorstwa Jana Sokołowskiego (1965) z rysunkami Władysława Siwka. Liczba ta sprawia, że znaczki nie należą do najdroższych, lecz są ozdobą wszystkich kolekcji filatelistycznych. Szczególnie cenią je ornitolodzy zbierający znaczki pocztowe. Wszystkie wymienione znaczki polskie są autorstwa Jerzego Desselbergera, który osiągnął mistrzostwo w tej specyficznej sztuce graficznej (ryc. 2). Ozdobą kolekcji „sokolich znaczków" są również specjalne koperty Poczty Polskiej pierwszego dnia obiegu FDC (*First Day Cover*) z wizerunkami ptaków rodzaju *Falco*, również autorstwa J. Desselbergera. W 1977 roku wydano w ramach serii „ochrona środowiska – ginące zwierzęta" znaczek o nominale 1,50 zł z wizerunkiem pustułki. W 2001 roku ukazał się znaczek z wizerunkiem sokoła wędrownego, który promował Konwencję Waszyngtońską o zasadach handlu dzikimi gatunkami zwierząt CITES (ryc. 1).

Znaczek z sokołem wędrownym wydały oba kraje po rozpadzie Czechosłowacji: w 1994 roku Poczta Słowacji znaczek o nominale 5 koron, a w 2003 roku Poczta Czech znaczek o nominale 8 koron.

Skrajnie rzadki białozór widnieje na dwóch znaczkach wydanych na Grenlandii (1975, 1988 – ryc. 1). Seria znaczków z ptakami drapieżnymi, w tym z sokołem skalnym *Falco eleonorae*, wydała poczta Malty w 1991 roku. W kraju tym masowo tępi się ptaki, zwłaszcza migrujące trzmielojady *Pernis apivorus.* Miejscowi ornitolodzy chcą w ten sposób promować ochronę ptaków.

Tabela 1. Sokołowce *Falcones* na znaczkach pocztowych*
Table 1. Stamps with falcon species

Gatunek – Species	Liczba krajów** Number of countries**	Liczba znaczków Number of stamps
Karakara czarna *Daptrius ater*	1	1
Karakara falklandzka *Phalcoboenus australis*	1	8
Karakara czarnobrzucha *Polyborus plancus*	13	25
Trębacz jasnogłowy *Milvago chimachima*	2	10
Trębacz chichotliwy *Herpetotheres cachinnans*	3	3
Trębacz zmienny *Microastus semitorquatus*	1	1
Sokolik czerwonooki *Polihierax semitorquatus*	1	1
Sokolik żółtooki *Polihierax insignis*	1	1
Sokolik rdzawobrzuchy *Microhierax caerulescens*	1	1
Sokolik białobrzuchy *Microhierax erythrogenys*	1	1
Sokolik srokaty *Microhierax melanoleucus*	1	1
Pustułeczka *Falco naumanni*	14	15
Pustułka stepowa *Falco rupicoloides*	3	4
Pustułka amerykańska *Falco sparverius*	22	36
Pustułka *Falco tinnunculus*	46	53
Pustułka maskareńska *Falco punctatus*	5	11
Pustułka seszelska *Falco araea*	2	8
Pustułka australijska *Falco cenchroides*	2	2
Pustułka bialorzytna *Falco dickinsoni*	1	2
Kobczyk *Falco vespertinus*	4	7
Kobczyk amurski *Falco amurensis*	2	2
Kobczyk rudogłowy *Falco chicquera*	2	2
Drzemlik *Falco columbarius*	8	9
Sokół nowozelandzki *Falco novaeseelandiae*	1	3
Kobuz *Falco subbuteo*	14	14
Sokół afrykański *Falco cuvierii*	1	1
Sokół skalny *Falco eleonorae*	5	6
Sokół rudogardły *Falco deiroleucus*	3	3
Sokół śniady *Falco concolor*	2	4
Sokół białogardły *Falco rufigularis*	1	1
Raróg górski *Falco biarnicus*	19	43
Raróg *Falco cherrug*	18	53
Białozór *Falco rusticolus*	11	25
Sokół maskowy *Falco fasciinucha*	2	3
Sokół wędrowny *Falco peregrinus*	95	159
Sokół berberyjski *Falco pelegrinoides*	3	3

*Dane za Gibbons 2003, http://www.bird-stamps.org/index.htm, uzupełnione.
**Włączono również terytoria zależne, miasta, organizacje.

Nowo powstałe państwa po rozpadzie ZSRR i Jugosławii wydały kilkadziesiąt znaczków z wizerunkami ptaków, w tym także z sokołami. Gruzja już 1996 roku wydała znaczek z pustułką. Tuż po uzyskaniu niepodległości Kazachstan na jednym z pierwszych znaczków w 1995 roku umieścił podobiznę raroga. Podobnie uczyniła poczta Kirgistanu w 1995 roku, wydając znaczek z podobizną raroga. Aż 5 różnych sokołów ukazało się na znaczkach Turkmenistanu z 1999 roku. Ptaki te widzimy również na znaczkach Ukrainy (sokół wędrowny 1995) i Słowenii (pustułeczka 1995).

Całe serie monotematyczne poświęcone sokołom, a nawet tylko jednemu gatunkowi wydało Alderney w 2000 roku – sześć znaczków wyłącznie z sokołem wędrownym. W Islandii ukazała się seria 4 znaczków z białozorem w 1992 roku. Mauritius w 1984 roku wydał serię 4 znaczków z pustułką maskareńską. Namibia w 1999 roku wydała serię 4 znaczków z różnymi gatunkami sokołów: pustułką stepową *Falco rupicoloides*, pustułką, kobczykiem rudogłowym *F. chicquera* i rarogiem. Portugalia w 1994 roku promowała się poprzez serię 4 znaczków wraz z blokiem okolicznościowym przedstawiającą rodzimy iberyjski podgatunek sokoła wędrownego *Falco peregrinus brookei*. Również Katar w 1993 wydał serię 4 znaczków z czterema gatunkami sokołów.

Najmniejsze sokołowce – sokoliki czerwonookie *Polihierax semitorquatus*, sokolik żółtooki *P. insignis* i sokolik srokaty *Microhierax melanoleucus* ukazały się na znaczkach państw Azji Południowowschodniej i Botswany (ryc. 1).

Szacuje się, że do 2002 roku poczty wszystkich państw wydały około 17 200 znaczków z wizerunkami dzikich gatunków ptaków należących do 2900 gatunków (Gibbons 2003). W zestawieniu tym pominięto stylizowane rysunki gołębi (symbol pokoju), drobiu oraz ptaki herbowe. Na znaczkach opublikowano wizerunki 30 gatunków sokołów oraz 6 gatunków karakar. Najliczniej jest reprezentowany sokół wędrowny (tab. 1). Znajduje się na przynajmniej 159 znaczkach wydanych przez poczty 95 krajów (terytoriów) i organizacji.

LITERATURA

Encyklopedia filatelistyki. 1993. PWN, Warszawa, 1-679.

Gibbons S. 2003. Collect birds on stamps. London, 1-354.

Fergusson-Lees J., Christie D.A. 2001. Raptors of the world. Houghton Mifflin Company, Boston, 1-992.

Hojo del J., Elliot E., Sargatal J. 1994. Handbook of the birds of the world. Vol. 2. Lynx Edytion, Barcelona, 1-638.

Mielczarek P., Cichocki W. 1999. Polskie nazewnictwo ptaków świata. Not. Ornitol. 40, 1-264.

Mizera T. 1996. Sokół wędrowny (*Falco peregrinus*) w filatelistyce. Myśl. Ptasze, 47-48.

Ratcliffe D. 1993. The Peregrine Falcon. T&AD Poyser, London, 1-454.

Sokołowski J. 1965. Ptaki Polski. Atlas. WSiP, Warszawa, 1-257.

Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. T. 1. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody pro Natura, Wrocław, 1-439.

Wiśniewski J., Kiełczewski B. 2004. Kulturotwórcza rola lasu. Wyd. AR, Poznań, 1-295.

SOKOŁY FALCONINAE NA ZNACZKACH POCZTOWYCH

S t r e s z c z e n i e

W szeroko pojętej kulturotwórczej roli lasu gromadzenie zbiorów związanych z lasem i jego mieszkańcami wzbogaca naszą kulturę. Pod wpływem obcowania z lasem powstają wytwory kultury materialnej będące obiektem kolekcjonerstwa, w tym filatelistyki. W artykule zaprezentowano przykład połączenia ornitologicznych zainteresowań autora z tematem „sokoły świata". Przedstawiono systematykę rodziny sokołowate *Falconidae*. Omówiono rolę filatelistyki w promowaniu tradycji sokolniczych w krajach arabskich oraz przedstawianiu wizerunków sokołów w krajach, których nazwy gatunkowe ptaków są związane z nazwami krajów (np. Mauritius, Nowa Zelandia). Zestawiono spis krajów i gatunków sokołów, które wydały znaczki z sokołami.

Słowa kluczowe: filatelistyka, ptaki, sokoły

FALCONS ON THE POSTAGE STAMPS

S u m m a r y

Our culture is enriched by collecting materials connected with forests and their inhabitants as part of the broadly interpreted cultural role of forests. Products of material culture, resulting from contacts with forests, become objects for collectors, including philatelists. The paper presents an example of the combined interest of the author in ornithology and the subject of "world falcons". The systematics of the family *Falconidae* has been presented. The author discusses the role of philately in promoting falconer's traditions in Arab countries and the ways of presenting the image of falcons in the countries where bird species names are connected with country names (for instance, Mauritius, New Zealand). A list of countries which have issued stamps with falcons and the falcon species has been presented.

Key words: stamp collecting, birds, falcons